Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Markku Rajamäki

Eduskunnan talousvaliokunnalle
TaV@eduskunta.fi

Muistio 1 (6)

30.11.2021

Viite: Talousvaliokunta keskiviikko 01.12.2021 klo 11.00 / HE 226/2021 vp / Asiantuntijapyyntö

Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi tartuntatautilain ja liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Kiitämme lausuntomahdollisuudesta ja toteamme seuraavaa:

Katsomme, ettei tartuntatautilaissa säädettyjen, maahantulon terveysturvallisuustoimia ja Suomen sisäisiä, toiminnanharjoittajiin kohdistuvia rajoitusvaltuuksia koskevien väliaikaissäännösten voimassaolon jatkaminen voisi olla perusteltua korkeintaan 28.2.2022 saakka edellyttäen, että eduskunta katsoo välttämättömyys- ja oikeasuhtaisuuskriteerien täyttyvän esimerkiksi Omicron-virusmuunnoksen aiheuttamien riskien vuoksi. Voimassaolon jatkaminen 30.6.2022 saakka varmuuden vuoksi ei mielestämme ole perusteltua.

Tähän kokonaisuuteen liittyen esitämme:

- että poistettavaksi esitetty tartuntatautilain 16 c §:n 2 momentti pidettäisiin voimassa.

- että kaksi Sputnik-rokotetta saanut ja siitä luotettavan todistuksen esittänyt pääsisi jatkossa Venäjältä Suomeen liikematkalle tai vapaa-ajan matkalle, ja että toisen testin vaatimus maahantulon yhteydessä poistettaisiin laista.

- että tartuntatautilaki 58 g §:ssä oleva lista tiloista, jotka voidaan sulkea määräaikaisesti tartuntariskin vuoksi tulisi päivittää vastaamaan THL:n julkaisemaa listaa erilaisten tilojen riskipotentiaalista koronatartuntariskien kannalta. Vähäriskiset tilat tulisi poistaa listalta.

- siltä osin kuin Suomen sisäisiä, toiminnanharjoittajiin kohdistuvia rajoitusvaltuuksia päätetään jatkaa, myös

nykyistä koronapassikäytäntöä rajoitusten vaihtoehtona tulee mielestämme jatkaa vastaavan ajan.

Lisäksi katsomme, että nykyisen koronapassikäytännön jatkamisen lisäksi tulee jatkaa valmistelua koronapassin vapaaehtoista, rajoituksiin liittymätöntä käyttöä koskevaksi lainsäädännöksi. Tämän mahdollisuuden tulee olla voimassa pidempään kuin rajoitusten vaihtoehtona olevan koronapassin käytön.

Kiirehdimme hallitusta myös nopealla aikataululla käynnistämään valmistelun koronapassin käyttöönotoksi työpaikoilla. Työnantaja on lakisääteisesti velvoitettu vastaamaan työntekijöidensä työturvallisuudesta. Pandemiatilanteessa tämä ei mitenkään voi onnistua, mikäli työnantaja ei tiedä henkilöstönsä koronarokottautumisesta.

Perustelut

Maahantulon terveysturvallisuustoimien ja toiminnanharjoittajiin kohdistuvien väliaikaisten rajoitussäännösten voimassaolon jatkaminen ja niihin tarvittavat muutokset

Maahantulon terveysturvallisuustoimilla on tarkoitus suojata Suomessa asuvia ja oleskelevia ulkomailta tulevilta koronavirustartunnoilta ja Suomessa tapahtuvaan toimintaan liittyvillä rajoituksilla on tarkoitus minimoida tartuntariskit tämän toiminnan yhteydessä.

Suomen koronarokotuskattavuus on kehittynyt kohtuullisen hyvin ja yli 12-vuotiaissa tavoitteeksi asetettu 80 %:n rokotuskattavuus (täysi rokotussarja / henkilö) saavutettiin 10.11.2021, tosiasiassa jo aiemmin, koska kriteeriksi oli asetettu se, että kohderyhmään kuuluvilla on ollut mahdollisuus ottaa täysi rokotesarja.

Rokotekattavuuden tavoitetaso oli aiemmin peruste rajoitustoimien voimassaolon jatkamiselle; niitä tuli jatkaa siihen saakka, kunnes tavoiteltu taso on saavutettu. Tuon jälkeen loputkin rajoitukset oli hybridistrategian mukaan tarkoitus purkaa.

Kun tässä vaiheessa rokottaminen kahdella rokotteella on paras suoja tautia vastaan, jonka yksilö voi saada, on jälleen kysyttävä, miten pitkään matkustamista ja toiminnan harjoittamista käytännössä voimakkaasti rajoittavia toimivaltuuksia on tarkoitus jatkaa, vaikka tavoitetaso on jo saavutettu. Ei ole mitenkään todennäköistä, että tulisimme missään vaiheessa saavuttamaan sataprosenttisen rokotuskattavuuden. Kun nyt esitetään, että voimassaoloa jatkettaisiin kesäkuun 2022 loppuun saakka, mitä sellaista odotetaan tapahtuvan tuohon mennessä, millä perusteltaisiin se, ettei niitä olisi tarpeen jatkaa enää 30.6.2022 jälkeen. Sellaista ei mielestämme ole näköpiirissä, eikä toisaalta voida

lähteä siitäkään, että esitettyjä matkustamista ja yritysten toimintaa rajoittavia käytäntöjä jatketaan loputtomiin.

On välttämätöntä tunnustaa se tosiasia, että joudumme elämään koronataudin riskin kanssa vielä pitkään, mutta olemme yhteiskuntana tehneet paljon tämän riskin hallitsemiseksi. Keskeisimpänä keinona tässä työssä ovat jatkossakin rokotteet. Rokotuskattavuuden nostamiseksi ja väestö- sekä yksilötasolla rokotussuojan tehon säilyttämiseksi riittävänä tulisikin tehdä kaikki voitava.

Kiinnitämme huomiota myös siihen, että kun hallitus esitti kesäkuussa 2021 eduskunnalle (HE 105/2021 vp), että matkustusrajoituksia koskevat säännökset olisivat voimassa vuoden 2021 loppuun saakka, perustuslakivaliokunta katsoi tuolloin, että hallituksen esityksessä ja muutoin valiokunnan saamassa selvityksessä esitettyjen, esimerkiksi ennakoitua rokotuskattavuutta Suomessa koskevien tietojen valossa perustuslakivaliokunta ei ollut voinut vakuuttua sääntelyn välttämättömyydestä vuoden 2021 loppuun asti. Tämän jälkeen asetettu rokotuskattavuustavoite on saavutettu, rokotteita on riittävästi ja tehosterokotuksilla voidaan ja tulee huolehtia siitä, että rokotussuojan teho myös yksilötasolla säilyy riittävänä. Näin perustuslakivaliokunnan näkemykselle olisi nähdäksemme nyt vielä kesäkuun tilannettakin paremmat perusteet.

Katsommekin, että voimassaoloa tulisi jatkaa enintään 28.2.2022 saakka edellyttäen, että eduskunta katsoo välttämättömyys- ja oikeasuhtaisuuskriteerien täyttyvän edelleen esimerkiksi vielä liian huonosti tunnetun Omicron-virusmuunnoksen leviämisriskien vuoksi. Jatkaminen 30.6.2022 saakka varmuuden vuoksi ei kuitenkaan mielestämme ole perusteltua. Voimassaolon jatkaminen puolella vuodella tässä tilanteessa ja sen mukanaan tuoma epävarmuus yrityksille niiden toimintaedellytyksistä ei mielestämme täytä välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden vaatimuksia.

Nykyinen tartuntatautilain 16 c §:n 2 momentti esitetään poistettavaksi. Säännöksen mukaan sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, velvollisuus esittää todistus ja osallistua testiin ei koske henkilöä, joka on viimeisen 14 vuorokauden aikana ennen Suomeen saapumistaan oleskellut vain sellaisessa maassa tai sellaisella alueella, jossa covid-19-taudin ilmaantuvuus tai muuntuneen viruksen yleisyys ei aiheuta suhteessa Suomen covid-19-taudin ilmaantuvuuteen tai muuntuneen viruksen yleisyyteen erityistä epidemian leviämisen riskiä. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tässä momentissa tarkoitetuista maista ja alueista.

Säännöksen poistamista on esityksessä perusteltu tulevalla EU:n riskienarviointimallilla. Malli ei kuitenkaan ole vielä käytössä. Mielestämme säännös tulisi näissä olosuhteissa säilyttää laissa. Riskimaakriteeri, toisin sanoen ilmaantuvuustaso ei kuitenkaan saa olla

olennaisesti matalampi kuin Suomen vastaava taso. Tämä on ollut säännöksen keskeinen ongelma tähän saakka.

Maahantulon terveysturvallisuustoimien osalta toistamme muilta osin näkemyksinämme nyt voimassa olevan lain valmistelun aikana esiin tuomamme argumentit, niistä keskeisimpinä:

1. Venäjä on Suomelle tärkeä maa sieltä Suomeen suuntautuvan vapaa-ajan matkailun osalta, mutta myös siksi, että monilla suomalaisyrityksillä on toimintaa Venäjällä. THL on esittänyt, että se pitää Sputnik-rokotetta niin turvallisena, että se voitaisiin hyväksyä turvalliseksi rokotteeksi Suomeen saavuttaessa. Esitämmekin, että kaksi Sputnik-rokotetta saanut ja siitä luotettavan todistuksen esittänyt pääsisi jatkossa Suomeen liikematkalle tai vapaa-ajan matkalle.

2. Nykyinen maahantulon terveysturvallisuusmalli kuluttaa huomattavasti terveydenhuollon resursseja, mikä on pois muualta terveydenhuollosta, ja kasvattaa entisestään jo merkittäväksi haasteeksi muodostunutta muiden sairauksien hoitovelkaa.

   Osittain resurssiongelmaa helpottaisi, mikäli vaatimus maahantulon jälkeen otettavasta toisesta testistä poistettaisiin. Nyt luonnoksen mukaan esitettävä laki tulisi voimaan 1.1.2022. Tuohon mennessä rokotuskattavuus Suomessa on todennäköisesti jo merkittävästi nykyistä korkeammalla. Sen vuoksi olisi perusteltua nyt luopua toisen testin vaatimuksesta. Myös THL on katsonut jo aiemmin ja uudelleen nyt puheena olevan esityksen luonnoksen yhteydessä, ettei toisen testin vaatiminen 72–120 tunnin päästä olisi enää välttämätöntä.

Suomessa noudatettavaan toimintaan liittyvien rajoitusvaltuuksien osalta katsomme, että tartuntatautilaki 58 g §:ssä oleva lista tiloista, jotka voidaan sulkea määräaikaisesti tartuntariskin vuoksi tulisi päivittää vastaamaan THL:n julkaisemaa listaa erilaisten tilojen riskipotentiaalista koronatartuntariskien kannalta.

THL:n riskipotentiaalin taulukossa vähäriskisinä tiloina mainitaan muun muassa yleiset saunat ja uimahallien, maauimaloiden, kylpylöiden allastilat sekä niiden välittömässä yhteydessä olevat pukuhuonetilat sekä sisäleikkipuistot ja sisäleikkipaikat. Vähäisen riskin tiloina mainitaan myös huvi- ja teemapuistojen, tivolien sekä eläintarhojen sisätilat. Tästä huolimatta ne voitaisiin edelleen sulkea lain 58 g §:n nojalla erittäin riskialttiina tiloina. Tämä ristiriita tulisi korjata poistamalla nämä tilat 58 g §:n soveltamisalasta.

Koronavilkun ja sen taustajärjestelmän voimassaolon jatkaminen on nähdäksemme perusteltua esitetyllä tavalla.

Nykyistä koronapassikäytäntöä koskevien väliaikaissäännösten voimassaolon jatkaminen ja esitetyt muutokset

Ehdotimme matkustamiseen tarkoitetun ja tuolloin kehitteillä olleen EU:n digitaalisen koronapassin koko potentiaalin käyttöönottoa myös muihin tarkoituksiin maan sisäisten rajoitusten vaihtoehtona jo ainakin helmikuussa 2021. Koronapassin puolesta olivat vedonneet useat muutkin tahot viime keväästä lähtien. Lisäksi kesällä EK:n Taloustutkimuksella teettämän kyselyn mukaan 63 prosenttia suomalaisista oli sitä mieltä, että Suomessa pitäisi ottaa käyttöön koronapassi.

On hyvä, että koronapassia koskeva sääntely saatiin syksyllä voimaan, vaikka se tapahtuikin auttamatta myöhässä.

Mikäli rajoitusvaltuuksien voimassaoloa päätetään nyt jatkaa, onkin mielestämme selvää, että siinä tapauksessa myös nykyisen mallisen koronapassin voimassaoloa tulee rajoitusten vaihtoehtona jatkaa vastaavasti.

On erittäin tärkeää, että koronapassin käyttö on mahdollistettu juuri niillä aloilla, jotka tähän saakka ovat kärsineet merkittävästi koronakriisin aikana voimassa olleista viranomaisrajoituksista ja niiden jatkuvista, monesti nopeista ja yllättävistä muutoksia. Ennakointi on yrityksille erittäin tärkeää, mutta se on tärkeää myös soveltamisalan palveluissa ja toiminnoissa käyville asiakkaille ja osallistujille. Myös he voivat jatkossakin odottaa, että voivat käyttää palveluita ja harrastaa jatkossakin, vaikka tautitilanne heikkenisi ja pakottaisi tiukentamaan rajoituksia.

Nykymuotoisen koronapassikäytännön jatkamisen lisäksi on tärkeää jatkaa valmistelua koronapassin vapaaehtoista, rajoituksiin liittymätöntä käyttöä koskevaksi lainsäädännöksi. Tällekin olisi omat käyttötarpeensa. Koronapassin vapaaehtoisen käytön tulee kuitenkin olla mahdollista pidempään kuin nykyisen, rajoitusten vaihtoehtona olevan koronapassikäytännön.

Kiinnitämme huomiota myös siihen aiemminkin useasti esiin tuomaamme seikkaan, että kun eri toimintoja koskevat rajoitukset ovat eri laeissa ja niistä päättävät eri tahot, tämä johtaa hyvin erilaisiin ja perustelemattomiin lopputuloksiin tilanteissa, joissa toiminnan tartuntariskejä voidaan pitää hyvin samantasoisina. Keskeisin esimerkki tästä ovat ravintoloiden toimintaa ja tapahtumia koskevat rajoitukset.

THL on luokitellut riskipotentiaalin arviointitaulukossa ruokaravintolat vähäisen riskin tiloiksi. Siitä huolimatta valtioneuvosto on asettanut leviämisalueilla myös ruokaravintoloille ankarat rajoitustoimet. Esillä

olevassa esityksessä, kuten ei myöskään asetuksissa, joilla valtioneuvosto on asettanut tietylle alueelle ankarat rajoitukset, ei ole millään tavalla perusteltu sitä, miksi myös ruokaravintoloita koskevat rajoitukset ovat välttämättömiä ja oikeasuhtaisia, kuten tartuntatautilaki edellyttää.

Tällä hetkellä koronapassia ei voida tarkastaa soveltamisalan tiloissa työskenteleviltä. Tartuntariskien torjunnan näkökulmasta tilanne ei ole tasapainoinen huomioiden myös se tietosuojasäännösten tulkinta, että työntekijällä ei ole velvollisuutta ilmoittaa työnantajalleen rokotusstatustaan. Kuitenkin työnantajalla on työturvallisuuslain nojalla työturvallisuusvastuu kaikista työpaikan työntekijöistä. Katsommekin olevan erittäin tärkeää, että nykyisen koronapassikäytännön jatkamisen lisäksi tulee jatkaa lainsäädäntövalmistelua passin laajemmaksi käyttöön ottamiseksi työelämässä.